

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТУДІЇ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

КУРС

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ**

2025/26

Контактна інформація:

Микола Хавронюк – kunorvahk@gmail.com

Тетяна Хутор – tetiana.khutor@gmail.com

Асистент курсу: anticorruption.study@gmail.com

Опис курсу:

«Правові засади та інституційні механізми запобігання корупції» є нормативним курсом магістерської програми "Антикорупційні студії".

Завершується дисципліна заліком.

Мета дисципліни – надати студентам необхідні знання щодо явища корупції та способів запобігання йому.

Завдання – сформувати у студентів розуміння небезпеки корупції загалом та її окремих проявів для суспільства, держави і кожного громадянина, надати їм знання щодо причин та наслідків корупції і здійснюваних в Україні і світі антикорупційних заходів, сформувати вміння застосовувати передбачені законом засоби запобігання корупції.

У результаті вивчення курсу студент повинен: набути (збільшити):

- ▷ 1) розуміння небезпеки корупції для держави, суспільства і людини;
- ▷ 2) нетолерантність до корупції;

знати:

- ▷ 1) що таке корупція, які її ознаки та чим вона відрізняється від суміжних явищ;
- ▷ 2) яке існує законодавство та міжнародні зобов'язання України у сфері запобігання корупції;
- ▷ 3) принципи запобігання корупції;
- ▷ 4) основні заходи запобігання корупції;
- ▷ 5) суб'єктів правовідносин у сфері запобігання корупції;
- ▷ 6) поняття корупційного правопорушення і правопорушення, пов'язаного з корупцією, та яка передбачена відповідальність за них;
- ▷ 7) які є засоби усунення наслідків корупційних правопорушень;

вміти:

- ▷ 1) обирати і застосовувати положення закону про запобігання корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією;
- ▷ 2) правильно, відповідно до їх точного змісту, тлумачити антикорупційні закони;
- ▷ 3) аналізувати статистику і судову практику у справах про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення;
- ▷ 4) критично оцінювати положення законодавства про запобігання корупції;
- ▷ 5) застосовувати альтернативні способи розв'язання правового конфлікту, що виникає між корупційним правопорушником, з одного боку, та державою, суспільством і громадянами, з іншого;
- ▷ 6) застосовувати засоби усунення наслідків корупційних правопорушень.

Курс «Правові засади та інституційні механізми запобігання корупції» має зв'язок з такими іншими дисциплінами, зокрема: загальна теорія права, порівняльне правознавство, конституційне право, кримінальне право, кримінальне процесуальне право, кримінологія, адміністративне деліктне право, адміністративний процес, міжнародне публічне право, право Ради Європи, право Європейського Союзу, державне управління.

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ

№	Тема	Дата	Час	Форма	Викладач
1	Загальна характеристика корупції та системи запобігання їй	27.09.2025	13:30-14:50	Тестування	Микола Хавронюк
			15:00-16:20	Лекція	
2	Поняття корупції та її ознаки	04.10.2025	13:30-14:50	Лекція	Микола Хавронюк
			10.10.2025	18:30-19:50	Семінар
3	Правила антикорупційної поведінки: загальні і для окремих сфер та окремих суб'єктів	04.10.2025	15:00-16:20	Лекція	Микола Хавронюк
			11.10.2025	11:40-13:00	Семінар
4	Контрольні та інші заходи забезпечення дотримання правил антикорупційної поведінки	11.10.2025	13:30-14:50	Лекція	Микола Хавронюк
			18.10.2025	10:00-11:20	Семінар
5	Відповідальність і покарання (стягнення) за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення	11.10.2025	15:00-16:20	Лекція	Микола Хавронюк
			18.10.2025	11:40-13:00	Семінар
6	Механізми повернення корупційних активів	22.10.2025	18:30-19:50	Лекція	Тетяна Хутор
			25.10.2025	10:00-11:20	Семінар
7	Формування негативного ставлення до корупції. Участь громадськості і бізнесу у запобіганні корупції	18.10.2025	13:30-14:50	Лекція	Микола Хавронюк
			25.10.2025	11:40-13:00	Семінар

Всі письмові роботи надсилати

Миколі Івановичу Хавронюку на адресу: kunorvahk@gmail.com, в копію ставити anticorruption.study@gmail.com

Веб-сайт курсу Програма, анонси та навчальні матеріали

будуть розміщені у папці Google Drive (посилання буде надіслано на вашу ел. Адресу), також програма курсу на веб-сайті ACREC: <https://acrec.org.ua/>

Програма передбачає виконання

1. трьох залікових письмових робіт (кожна робота оцінюється до 20 балів);
2. підсумкового тестування (до 10 балів);
3. п'яти письмових робіт, підготовлених до семінарів (кожна робота оцінюється до 6 балів).

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ КУРСУ:

ДЕДЛАЙНИ ПІДГОТОВКИ ПИСЬМОВИХ РОБІТ:

- 👁️ **до 26 жовтня 2025 року** – Есе на одну із тем:
 - ▷ «Корупція під час війни: як її виявляти»;
 - ▷ «Зміст незалежності НАБУ і САП»;
 - ▷ «Причини і наслідки топ-корупції в українському політикумі»;
 - ▷ «Що особисто я зробив/ла, щоби корупції стало менше, і що ще зроблю»;
- 👁️ **до 2 листопада 2025 року** – сценарій відеоролика на тему «Запобігання корупції під час повоєнної відбудови»;
- 👁️ **до 9 грудня 2025 року** – Есе на тему: «Мої пропозиції до проєкту нової Антикорупційної стратегії на 2026-2029 роки».

Державну антикорупційну програму див. тут: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#-Text>

ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ

- 👁️ Письмова робота повинна бути написана студентом самостійно. У разі виявлення плагіату (у т.ч. навіть незначних запозичень чужих думок без оформлення посилань на їх джерела) робота не зараховується, інша робота замість не зарахованої не приймається. При підготовці письмової роботи студентам слід керуватися Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, затвердженим наказом Президента НаУКМА від 7 березня 2018 р. №112.
- 👁️ За найвищим балом оцінюється письмова робота, виконана: із застосуванням очевидного творчого підходу та яка містить нестандартний погляд на юридичні факти; із використанням судової та іншої практики, у тому числі практики Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини, Венеційської комісії тощо; із використанням зарубіжної літератури і така, що пропонує порівняльний підхід для оцінки українського законодавства і практики його застосування; враховує актуальний стан справ, містить приклади з актуальних новин чи кейсів.
- 👁️ Оцінка прямо не залежить від обсягу роботи. Обсяг зазвичай має становити не менше 2-х і не більше 4-х сторінок (титільна сторінка не потрібна, аркуш А-4, гарнітура Times New Roman, шрифт 12, інтервал 1,5). Оцінку може бути знижено як за невміння студента коротко викласти власні думки, так і за надто лаконічний текст. Ілюстрації (схеми, графіки, таблиці, малюнки тощо) можуть бути розташовані в додатках кількістю і обсягом в межах розумного.

Лекції, дискусії та case-study:

Слухачі повинні брати активну участь у дискусіях, а також бути готовими до виконання завдань протягом заняття.

У разі внесення змін до вимог курсу про це буде зроблено усне оголошення та повідомлено через список розсилки.

Правила листування ел. поштою:

Прохання надсилати електронні листи лише в таких випадках:

- ▷ 1) призначення додаткової індивідуальної консультації;
- ▷ 2) повідомлення про відсутність на занятті та її причини;
- ▷ 3) прохання надіслати ще раз анонси, зміни до програми, розкладу чи інші додаткові матеріали курсу.

Питання щодо роз'яснення матеріалів курсу, процедур занять чи підсумкового контролю просимо вирішувати після занять або під час індивідуальних консультацій.

Отримання додаткових балів: курс не передбачає можливості будь-яких форм завдань для отримання додаткових балів, крім тих, що визначені цією програмою.

Правила поведінки на заняттях:

Будь ласка, не запізнюйтеся на пари, під час занять вимикайте звук мобільних телефонів.

На онлайн-заняттях вмикайте відео і вимикайте звук, коли не виступаєте і не ставите запитань.

Не забувайте попередити членів своєї сім'ї, що перебуваєте на занятті.

Обговорення та дискусії під час занять повинні бути жвавими та цікавими, але прохання висловлювати Ваші коментарі ввічливо.

Будь ласка, виявляйте повагу до чужої думки і виражайте Вашу незгоду з аргументами інших учасників дискусії у коректній формі.

Етичні правила щодо написання робіт:

Етичні правила щодо написання робіт: Усі студенти повинні особисто працювати над проектом.

Співпраця з іншими студентами передбачається в межах виконання спільного проекту. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела; використання публікацій та досліджень без посилань вважається плагіатом.

У разі виявлення плагіату (у т.ч. навіть незначних запозичень чужих думок без оформлення посилань на їх джерела) робота не зараховується, інша робота замість не зарахованої не приймається.

При підготовці письмової роботи студентам слід керуватися Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, затвердженим наказом Президента НаУКМА від 7 березня 2018 р. №112.

Оцінювання знань та вмінь студентів. Шкала оцінювання знань:

Шкала		Оцінка за національною шкалою	Визначення
A	91-100	відмінно	Дуже високий рівень знань із незначними помилками
B	81-90	добре	Дуже добре; більше ніж середній рівень знань, але з деякими помилками
C	71-80	добре	Добре; загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок
D	66-70	задовільно	Задовільно; але із значними недоліками
E	60-65	задовільно	Достатньо; досягнуті мінімальні критерії
F	30-59	незадовільно	Незадовільно; потрібна деяка додаткова робота
F	0-29	незадовільно	Неприйнятно; потрібна значна додаткова робота

Розподіл балів в межах курсу

Перший блок за роботу протягом курсу 70% від загальної оцінки (макс. 70 балів)				Другий блок 30% від загальної оцінки (макс. 30 балів)
Письмова робота 1	Письмова робота 2	Письмова робота 3	Підсумкове тестування	Підсумковий контроль (у формі вирішення 5 завдань на основі завдань до семінарів)
20	20	20	10	30
16	16	16	8	24
12	12	12	6	18
8	8	8	4	12
4	4	4	2	6

Оцінка складається з двох блоків.

Таким чином, студент отримує 100 балів, якщо він:

- ▷ написав 3 письмові роботи, кожна з яких оцінена на 20 балів = 60 балів;
- ▷ під час тестування правильно відповів на всі 10 питань тестів = 10 балів;
- ▷ підготував 5 письмових завдань до семінарів, кожне з яких під час заліку оцінене в 6 балів = 30 балів.

Активність студентів під час семінарських занять враховується викладачами при виставленні підсумкової оцінки.

ПЛАН КУРСУ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРУПЦІЇ ТА СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЇЇ

План:

- ⦿ Загальне уявлення про феномен корупції. Корупційні схеми.
- ⦿ Основні причини корупції. Роль олігархів у поширенні корупції.
- ⦿ Наслідки корупції.
- ⦿ Поняття запобігання корупції і принципи запобігання корупції.
- ⦿ Система запобігання корупції: загальна характеристика.
- ⦿ Політична воля у боротьбі з корупцією.
- ⦿ Координація діяльності щодо запобігання корупції.
- ⦿ Антикорупційна політика держави.
- ⦿ Міжнародні договори, міжнародні стандарти та міжнародне співробітництво у боротьбі з корупцією.
- ⦿ Національне законодавство у сфері запобігання корупції. Його тлумачення.
- ⦿ Система суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції. Антикорупційні уповноважені.
- ⦿ Роль суду у запобіганні корупції. Вищий антикорупційний суд.

Домашнє завдання по темі 1 (письмово, одне на вибір):

1. Опишіть основні причини корупції в одній із цих сфер – на Ваш вибір (судова сфера, державний сектор економіки, митниця, сектор оборони, земельні відносини, охорона здоров'я).
2. Якби Ви були радником Президента України з питань антикорупції, то які б рекомендації щодо невідкладних заходів у цій сфері Ви б йому надали (укази, проекти законів, призначення на посади тощо – в межах визначеної Конституцією України компетенції)?
3. Зіграйте в антикорупційну гру: <https://voxukraine.org/kryshhtalevyj-mayak>
4. Ознайомтеся з діяльністю антикорупційних громадських організацій:
 - ▷ Автомайдан: <http://www.automaidan.org.ua/aboutus.html>
 - ▷ Антикорупційний штаб: <https://shtab.net/>
 - ▷ Інститут законодавчих ідей: <https://izi.institute/doslidzhennya/>
 - ▷ НАКО: <https://nako.org.ua/about>
 - ▷ Transparency International-Україна: <https://ti-ukraine.org/>
 - ▷ Фундація DEJURE: <https://dejure.foundation/>
 - ▷ Центр політико-правових реформ: <https://pravo.org.ua/category/protydiya-koruptsiyi/protydiya-koruptsiyi-protydiya-koruptsiyi/>
 - ▷ Центр протидії корупції: <https://antac.org.ua/>
5. Які інші антикорупційні громадські організації вам відомі? Чим характеризується діяльність антикорупційних ГО?

Питання для обговорення під час семінару по темі 1:

1. Чим корупція відрізняється від викрадення чужого майна та від службового зловживання?
2. Які існують вади антикорупційної політики держави?
3. Як корупція торкнулась Вас безпосередньо?
4. Що би Ви змінили в системі суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції, і чому?
5. Ознайомтеся зі створеною НАЗК Інформаційною системою моніторингу реалізації державної антикорупційної політики: <https://dap.nazk.gov.ua/> Як ви її оцінюєте?

Література

- Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Лемєнов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сівєрс, М. Хавронюк, В. Чумак] ; За заг. ред. М. Хавронюка. К. : Мишалов Д.В., 2021. 239 с. <https://pravo.org.ua/books/alternatyvnyj-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennya-derzhavnoyi-antikoruptsijnoyi-polityky-3/>
- Бекер Торбйорн, Милованов Тимофій, Шаповал Наталія. Антикорупційна політика у відбудові України: <https://voxukraine.org/antikoruptsijna-polityka-u-vidbudovi-ukrayiny/>
- Висновок ЦППР на проєкт для публічного обговорення Зasad державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2020–2024 роки: <https://pravo.org.ua/ua/news/20874573-visnovok-tsppr-na-proekt-dlya-publichnogo-obgovorennja-zasad-dergeavnoyi-antikoruptsijnoyi-politiki-v-ukrayini-antikoruptsijnoyi-strategiyi-na-20202024-roki>
- Вступний іспит для України. Що маємо зробити для виконання рекомендацій ЄС: <https://pravo.org.ua/books/vstupnyj-ispyt-dlya-ukrayiny-shho-mayemo-zrobyty-dlya-vykonannya-rekomendatsij-yes/>
- ГЕНПРОКУРОР БЕЗ КОНКУРСУ, САП БЕЗ АУДИТУ — ЩО ЗМІНИЛОСЯ В АНТИКОРСТРАТЕГІЇ У КОМІТЕТІ ПЕРЕД ДРУГИМ ЧИТАННЯМ <https://ti-ukraine.org/news/genprokuror-bez-konkursu-sap-bez-audytu-shho-zminylosya-v-antikoruptsijnij-strategiyi-u-komiteti-pered-drugym-chytannjam/>
- Гріхи ОАСК. <http://oaskfails.antac.org.ua/>
- Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В.Л. Федоренка. К.: Вид-во Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
- Довідник із запобігання корупції в органах місцевого самоврядування / Хавронюк М. І., Піскунова О. Б., Москалець Н. В., Хань О. О. Київ, ТОВ «Франко Пак», 2024. 138 с. URL: <https://pravo.org.ua/books/dovidnyk-iz-zapobigannya-koruptsiyi-v-organah-mistsevogo-samovryaduvannya/>
- Дрік О. 5 причин, чому парламенту необхідно якомога швидше ухвалити Антикорупційну стратегію: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/drik/60c887ea9110c/>
- Закон України «Про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду» від 13 грудня 2022 року
- Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. К.: Ваїте, 2017. 146 с.
- Звіт про громадський експертний моніторинг виконання державної антикорупційної програми. Станом на березень 2024 року. URL: <https://www.rpk.org.ua/zvit-pro-gromadskij-monitoryng-vykonannya-derzhavnoyi-antikoruptsijnijnoyi-programy-stanom-na-berezen-2024-r/>
- Імплементация европейских стандартів запобігання корупції в Україні [Текст] : матеріали міжвузів. наук.-практ. круглого столу (Київ, 22 берез. 2019 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 132 с.
- Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики: <https://dap.nazk.gov.ua/>
- Конверт лояльності. Чи дійсно у фракції Слуга народу створили схему щомісячних виплат депутатам і що їм платять під час війни — розбір NV. URL: https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/korupciya-yaki-viplati-v-konvertah-otrimuyut-slugi-narodu-yak-ce-pracyuye-rozmiri-i-do-chogo-tut-nabu-50380134.html?utm_source=email&utm_medium=Dailypay&utm_campaign=Dailypayukr&utm_content=1008419509
- Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2023. URL: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/309/%D0%9A%D0%9E%D0%A0%D0%A3%D0%9F%D0%A6%D0%86%D0%AF-2023_%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2_%D0%A3%D0%9A%D0%A0.pdf

- 👁 Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. 264 с.
- 👁 Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст] : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 484 с.
- 👁 Короткий навчальний посібник «Антикорупційний урок»: <https://anticorruption-lesson.ed-era.com/peredmov>
- 👁 КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2022: РОЗУМІННЯ, СПРИЙНЯТТЯ, ПОШИРЕНІСТЬ. ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА БІЗНЕСУ. Київ, 2023: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/1f23b766-e031-4c3f-81a4-0167b4f93116.pdf>
- 👁 Мазярчук В., Федько І. Вплив корупції на економічне зростання // Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України (ОФЕА), 2017.
- 👁 Основные концепции антикоррупционной деятельности. Совет Европы, ноябрь 2014 года: <https://rm.coe.int/16806efe98>
- 👁 Реформы в сфере борьбы с коррупцией в странах Восточной Европы и Центральной Азии. Достижения и проблемы, 2013–2015 гг. // ОЭСР, 2016: <https://www.oecd.org/corruption/acn/Anti-Corruption-Reforms-Eastern-Europe-Central-Asia-RUS.pdf>
- 👁 Расевич В. В боротьбі за власний добробут: https://zaxid.net/v_borotbi_zh_vlasny_dobrobut_n1525017
- 👁 Риженко К. Антикорсуду три роки: досягнення, перешкоди та нові реалії війни: https://blog.liga.net/user/kryzhenko/article/46806?fbclid=IwAR0MrUEXXzJrlqLM9A-athgA3BuryVNiXN5ilbxv6VXpvlXPAhdy6luE7w&utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=konkurs_na_vikonavchogo_direktora_ti_ukrajina_tretya_richnitsya_antikorsudu_ta_konfiskaciya_maynayevtushenkova&utm_term=2022-09-09
- 👁 Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей. Організація економічного співробітництва і розвитку. Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії. ОЭСР, 2007 р.: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>
- 👁 Спецпроект ТІ Україна. ХТО КОГО? НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЧИ КОРУПЦІЯ: https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/2021/nezalezhnist_chy_korupcija/#rec345861369
- 👁 Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією. 5-й раунд моніторингу. Проект Методических рекомендаций. Антикоррупционная сеть ОЭСР для стран Восточной Европы и Центральной Азии. 2022.
- 👁 Стратегії та агентства протидії корупції: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/7/pdf/200724-BI-GGG3-ukr.pdf
- 👁 США оприлюднили Стратегію щодо подолання корупції – текст наводить приклад успіху системи Prozorro в Україні: <https://ukrainian.voanews.com/a/ameryka-straregiya-protydii-korupzii/6341607.html>
- 👁 Техническое руководство по осуществлению Конвенции ООН против коррупции. ООН, 2010: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/10-53208_ebook_r.pdf
- 👁 Українці вважають, що саме Президент є відповідальним за боротьбу з корупцією, і що він не виконав власних зобов'язань: https://activegroup.com.ua/2021/12/03/ukraynci-vvazhayut-shho-same-prezident-ye-vidpovidalnim-za-borotbu-z-korupciyeyu/?fbclid=IwAR15g4T2UXI-_5MaEvx19g_T8o4-dKRARmjkFxm-dndQKVVas7xVQ4Xn6fE
- 👁 Хавронюк М. І., Піскунова О. Б., Серебряков М. М. Біла книга антиолігархічної реформи. Київ, ФОП Бура О.Д., 2023. 198 с.
- 👁 Юник Ірина, Хімич Юрій. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ // Публічне управління і право: історія, теорія, практика. 2021. Вип. 1.

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ ТА ЇЇ ОЗНАКИ. ФОРМИ ПРОЯВУ КОРУПЦІЇ

План:

- Поняття корупції та її ознаки. Форми прояву корупції.
- Поняття корупційного правопорушення.
- Поняття правопорушення, пов'язаного з корупцією.
- Неправомірна вигода як предмет, мета чи засіб корупційних правопорушень.
- Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією.
- Інші особи, на яких поширюються антикорупційні обмеження.
- «Інші» або «треті (четверті) особи», «члени сім'ї» та «близькі особи» суб'єктів відповідальності: поняття і правове значення

Домашнє завдання по темі 2 (письмово, одне на вибір):

1. Складіть список можливих видів неправомірної вигоди матеріального та нематеріального характеру, які надають й одержують в Україні (гроші тощо).
2. Проаналізуйте положення Закону «Про запобігання корупції»: в яких із них йдеться про членів сім'ї, а в яких про близьких осіб і чому?

Питання для обговорення під час семінару по темі 2:

1. Поясніть, навіщо корупцію треба відрізнити від суміжних соціальних феноменів?
2. Складіть список сфер, в яких теоретично можливі прояви корупції.
3. Скажіть, які види відповідальності передбачені за корупційні правопорушення і чому за них передбачена дисциплінарна відповідальність, але не передбачена адміністративна відповідальність?
4. Розберіть поняття «близька особа»: які ознаки його складають і що означає кожна з них?

Література

- 👁️ Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Лемєнов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сівєрс, М. Хавронюк, В. Чумак] ; За заг. ред. М. Хавронюка. К. : Мишалов Д. В., 2021. 239 с. <https://pravo.org.ua/books/alternatyvnyj-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennya-derzhavnoyi-antikoruptsijnoyi-polityky-3/>
- 👁️ Дивайн В., Хоппе Т. Основные понятия и концепции антикоррупционной деятельности: учебное пособие. М. Анкил, 2013. 240 с.: <https://rm.coe.int/16806efe97>
- 👁️ ДОВІРА І КОРУПЦІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: <https://ti-ukraine.org/blogs/dovira-i-koruptsiya-pid-chas-povnomasshtabnoyi-vijny/>
- 👁️ Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / [Д. О. Калмиков, Д. В. Сінченко, О. О. Сорока, М. І. Хавронюк, Г. Л. Шведова]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К. : ФОП Москаленко О.М., 2017. 242 с.
- 👁️ Короткий навчальний посібник «Антикорупційний урок»: <https://anticorruption-lesson.ed-era.com/peredmova>
- 👁️ КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ 2021: РОЗУМІННЯ, СПРИЙНЯТТЯ, ПОШИРЕНІСТЬ. ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА БІЗНЕСУ. Київ, 2022: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/1009488299966710444nacp_report_info_sapiens_2021_ukr_final_.pdf
- 👁️ Коррупция. ГЛОССАРИЙ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ В ОБЛАСТИ УГОЛОВНОГО ПРАВА: <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/41194582.pdf>
- 👁️ Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка. К. : Москаленко О. М., 2019. 464 с. http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1554194515schemsofcorrupti on_web.pdf
- 👁️ Корупційні ризики відбудови об'єктів нерухомого майна, які пошкоджені / зруйновані внаслідок збройної агресії рф: моделювання та пропозиції щодо їх мінімізації / усунення СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ. 2023: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/vidbudova.pdf>
- 👁️ Корупція. Погляд громадян: <https://marketer.ua/ua/youkraina-corruption-citizens-view/>
- 👁️ Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / Наук. ред. Хавронюк М.І. К.: Ваіте, 2018. 472 с.
- 👁️ Роберт Клітгард, Рональд Маклін-Абароа, Г. Ліндсі Перріс Корумповані міста. Практичний посібник з лікування та запобігання : «Права людини», 2007. 144 с.
- 👁️ Романчук Ярослав. Давайте исключим половину стран ЕС из НАТО за коррупцию: <https://hvylya.net/analytics/275854-davayte-isklyuchim-pолоvinu-stran-es-iz-nato-za-korruptsiyu>
- 👁️ Сологуб Ілона. Успішність реформ і громадянська активність: що думають українці: <https://voxukraine.org/uspishnist-reform-i-gromadyanska-aktyvnist-shho-dumayut-ukrayintsi>
- 👁️ Українці причиною економічної кризи переважно називають корупцію – КМІС: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/06/8/674751/>
- 👁️ Уроки ділової доброчесності під час війни. Які колективні зусилля необхідні Україні для викорінення корупції? <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/9/694792/>
- 👁️ Фукуяма, Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке: [пер. с англ.] / Фрэнсис Фукуяма. М, 2006. 220 с.
- 👁️ Хабарництво під час війни. Торгівля дозволами на виїзд, закриті торги та дивні закупівлі УЗ – найпопулярніші корупційні схеми. <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/korupciyni-shemi-2022-roku-dozvoli-na-vijizd-pid-chas-vijni-zakriti-torgi-zakupivli-ukrzhaliznici-50257247.html>
- 👁️ Хавронюк М. Дисциплінарна відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення (законодавство, практика, пропозиції). Київ, 2024. URL: <https://pravo.org.ua/books/distsiplinarna-vidpovidalnist-za-koruptsijni-ta-pov-yazani-z-koruptsiyeyu-pravoporushennya-zakonodavstvo-praktika-propozitsiyi-2/>

ТЕМА 3. ПРАВИЛА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ: ЗАГАЛЬНІ І ДЛЯ ОКРЕМИХ СФЕР ТА ОКРЕМИХ СУБ'ЄКТІВ

Частина 1. Загальні антикорупційні правила

План:

- ⦿ Правила щодо заборони (обмеження) використання службових повноважень і свого становища.
- ⦿ Правила щодо заборони (обмеження) одержання подарунків.
- ⦿ Правила щодо заборони (обмеження) сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.
- ⦿ Правила щодо заборони (обмеження) певної діяльності після припинення виконання функцій держави, місцевого самоврядування.
- ⦿ Правила щодо заборони (обмеження) спільної роботи близьких осіб.
- ⦿ Правила щодо заборони на одержання пільг, послуг і майна.
- ⦿ Правила щодо запобігання і врегулювання конфлікту інтересів.
- ⦿ Правила щодо етичної поведінки.
- ⦿ Правила щодо декларування та повідомлення про відкриття валютного рахунку і суттєву зміну у майновому стані.

Частина 2. Антикорупційні правила для окремих сфер та окремих суб'єктів

План:

- ⦿ Правила щодо лобіювання.
- ⦿ Правила щодо публічних закупівель.
- ⦿ Правила щодо продажу земельних ділянок, проведення аукціонів з продажу державного майна тощо.
- ⦿ Особливі антикорупційні правила щодо юридичних осіб.
- ⦿ Правила щодо вільного доступу в мережі Інтернет до інформації про право власності.
- ⦿ Правила щодо прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній.
- ⦿ Правила щодо забезпечення відкритості та доступу до інформації про діяльність Верховної Ради України, її комітетів та народних депутатів України.
- ⦿ Правила щодо відкритості інформації про використання (витрати) публічних коштів.
- ⦿ Правила щодо запровадження стандартів «відкритих даних».
- ⦿ Антикорупційні правила на публічній службі.
- ⦿ Антикорупційні правила у сфері юстиції (справедливий суд, прокуратура та органи правопорядку).
- ⦿ Антикорупційні правила у державному та комунальному секторах економіки.
- ⦿ Антикорупційні правила у сфері митної справи та оподаткування.
- ⦿ Антикорупційні правила в секторі оборони.
- ⦿ Антикорупційні правила у сферах будівництва, земельних відносин та інфраструктури.
- ⦿ Антикорупційні правила у сферах охорони здоров'я, освіти, науки та соціального захисту.

Домашнє завдання по темі 3 (письмово, одне на вибір):

1. Проаналізуйте всі зміни до Закону «Про публічні закупівлі» в редакції від 19 вересня 2019 року. Класифікуйте ці зміни і зробіть висновок, на що саме вони були спрямовані.
2. Підготуйте таблицю, в якій проілюструйте антикорупційні правила, обмеження та заборони щодо одержання подарунків.
3. Проаналізуйте, що змінилось в Законі України «Про запобігання корупції» після 24 лютого 2022 року та обґрунтуйте, наскільки такі зміни є доречними.

Питання для обговорення під час семінару по темі 3:

1. Прочитайте статті 717-730 Цивільного кодексу України і порівняйте їх зі статтями 1, 23-24 Закону «Про запобігання корупції». Поясніть відмінність між хабарем, неправомірною вигодою, подарунком та дарунком.
2. Назвіть правила етичної поведінки для всіх суб'єктів, перелічених у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», визначені окремими актами корпоративного права.
3. Поясніть, які закони визначають правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності:
 - ▷ а) народних депутатів України,
 - ▷ б) членів Кабінету Міністрів України,
 - ▷ в) керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України,
 - ▷ г) суддів, д) голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад?
4. Ви – державний службовець. До кабінету, де Ви працюєте разом з ще трьома державними службовцями, внесли і у Вашу відсутність залишили на Вашому столі пакет, в якому Ви згодом знайшли пляшку коньяку, коробку цукерок і банку кави. Якими будуть Ваші дії? Як зміниться алгоритм Ваших дій, якщо відвідувач особисто вручив Вам такий пакет? Як зміниться алгоритм Ваших дій, якщо відвідувач вручив Вам конверт з написом «500\$», дякуючи Вам за допомогу в швидкому оформленні документів щодо пенсії його матері?

Література

- 👁️ Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Лемєнов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сіверс, М. Хавронюк, В. Чумак] ; За заг. ред. М. Хавронюка. К. : Мишалов Д. В., 2021. 239 с. <https://pravo.org.ua/books/alternatyvnyj-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennya-derzhavnoyi-antykoryptsijnoyi-polityky-3/>
- 👁️ Балансування відкритості та конфіденційності в оборонному секторі: уроки успішної міжнародної практики: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/8/pdf/BB-GGG-6-ukr.pdf
- 👁️ Вирішення конфлікту інтересів у державному секторі: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/7/pdf/200724-BI-GGG2-ukr.pdf
- 👁️ Гаманюк О., Яблоновський Д. Як подолати корупцію на державних підприємствах? К., 2018: <https://ces.org.ua/state-enterprise-corruption/>
- 👁️ Делегування у процесі прийняття рішень – розвиток професійного управління в державних інституціях: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/8/pdf/BB-GGG-9-ukr.pdf
- 👁️ Добропорядочність бізнесу в Восточной Европе и Центральной Азии // ОЕСР, 2016: <https://www.oecd.org/corruption/acn/Business-Integrity-in-Eastern-Europe-and-Central-Asia-RUS.pdf>
- 👁️ Добросесність та етика. Модуль 14. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА. Організація Об'єднаних Націй. Відень, 2021: https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_14_final_UKR.pdf
- 👁️ Доступ до інформації і межі прозорості державної влади: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/7/pdf/200724-BI-GGG4-ukr.pdf
- 👁️ Доступ до публічної інформації: посібник із застосування «трискладового тесту» / Роман Головенко, Дмитро Котляр, Дар'я Слизьконіс; за заг. ред. Д. М. Котляра. К.: ЦПСА, 2014. 152 с.: <https://cedem.org.ua/library/13776/>
- 👁️ Заява організацій громадянського суспільства щодо законопроектів про лобізм в Україні: <https://rpr.org.ua/news/zaiava-orhanizatsiy-hromadians-koho-suspil-stva-shchodo-zakonoproektiv-pro-lobizm-v-ukraini/>
- 👁️ Каталог корупційних ризиків. НАЗК: <https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/>

- 👁️ Короткий навчальний посібник «Антикорупційний урок»: <https://anticorruption-lesson.ed-era.com/peredmova>
- 👁️ Методичні рекомендації «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів»: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/Rozyasnennya-Kl.pdf>
- 👁️ Національна система доброчесності: Україна-2015. Transparency International Україна, 2015: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/11/nis_assessment_ukr_0.pdf
- 👁️ Необхідність та функції кодексів етичної поведінки: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/8/pdf/BB-GGG-8-ukr.pdf
- 👁️ Озвучено ТОП-30 корупційних схем у земельній сфері: <https://agropolit.com/news/19920-ozvucheno-top-30-koruptsiynih-shem-u-zemelniy-sferi>
- 👁️ Окунев О., Бойко О., Лукін С. АНТИКОРУПЦІЙНИЙ КОМПЛЕКС. Посібник для програми з підготовки осіб, відповідальних за реалізацію антикорупційної програми. К. 2023: https://cgra.com.ua/wp-content/uploads/2023/04/Komplaens_2023_04-2023_web.pdf
- 👁️ Павлюк С. Як відкрита фінзвітність вдосконалила дані в Prozorro: https://dozorro.org/blog/yak-vidkrita-finzvitrnist-vdoskonalit-dani-v-prozorro?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=konkurs_na_vikonavchogo_direktora_ti_ukrajina_tretya_richnitsya_antikorsudu_ta_konfiskaciya_mayna_yevtushenkova&utm_term=2022-09-09
- 👁️ Правові позиції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та судова практика щодо реалізації права на доступ до публічної інформації. К. : К.І.С., 2015: <https://rm.coe.int/1680599209>
- 👁️ Посібник з викриття корупції в секторі оборони і безпеки: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201210-BI-GGG10-ukr.pdf
- 👁️ Посібник з належного врядування: Професіоналізм та доброчесність державної служби: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/7/pdf/200724-BI-GGG1-ukr.pdf
- 👁️ Рибак Ольга. Як насправді втілюються антикорупційні закони та постанови. Проект «iMoRe імплементація»: <https://voxukraine.org/yak-naspravdi-vtilyuyutsya-antikoruptionsijni-zakoni-ta-postanovi-proekt-imore-implimentatsiya/>
- 👁️ Росці Іванна М., Поп Лаура, Бергер Тамар. Отримати повне уявлення про державних службовців. Світовий банк. УНЗ ООН, 2017: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/305361500922924866/pdf/112302-UKRANIAN-142p-StARGettingtheFullPictureonPublicOfficialsUKR.pdf>
- 👁️ Управління державними фінансами: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/8/pdf/BB-GGG-7-ukr.pdf
- 👁️ Управління ризиками виникнення шахрайства та корупції у сфері нерухомості в оборонному секторі: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/7/pdf/200724-BI-GGG5-ukr.pdf
- 👁️ Четвертий раунд оцінювання. Запобігання корупції серед народних депутатів, прокурів та суддів. Звіт за результатами оцінки. Україна. Ухвалено на 76-пленарному засіданні GRECO (Страсбург, 19-23 червня 2017 р.). 73 с.: <https://rm.coe.int/grecoeval4rep-2016-9-p3-76-greco-19-23-2017-/1680737206>
- 👁️ ЯК ДЕКЛАРУЮТЬСЯ ЧИНОВНИКИ У СВІТІ: https://ti-ukraine.org/news/yak-deklaruyutsya-chynovnyky-u-sviti/?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=daydzhest_transparency_international_ukraine&utm_term=2020-12-17
- 👁️ Як оскаржити порушення права на доступ до публічної інформації? / Практичний посібник // Центр демократії та верховенства права. К., 2016: <https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/web.pdf>
- 👁️ 100 КОРУПЦІЙНИХ СХЕМ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ: <https://rpr.org.ua/news/100-koruptsiynikh-skhem-v-rehionakh-ukrainy/>

ТЕМА 4. КОНТРОЛЬНІ ТА ІНШІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ

План:

- ⦿ Контроль і перевірка декларацій. Інші заходи фінансового контролю з боку НАЗК.
- ⦿ Моніторинг способу життя декларантів.
- ⦿ Спеціальна перевірка кандидатів на певні посади.
- ⦿ Перевірка на добросовісність.
- ⦿ Спеціальні правила щодо перевірки на добросовісність суддів, прокурорів, працівників окремих органів правопорядку.
- ⦿ Спеціальні правила щодо перевірки на добросовісність кандидатів на певні посади в органи державної влади.
- ⦿ Антикорупційна експертиза чинних законів і законопроектів.
- ⦿ Заходи з виявлення усіх випадків вчинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією.
- ⦿ Реєстр корупціонерів.
- ⦿ Повне і швидке усунення наслідків корупційних правопорушень.

Домашнє завдання по темі 4 (письмово, одне на вибір):

1. Заповніть декларацію кандидата на посаду державної служби, користуючись наказом НАЗК №449-2021 року (але не подавайте її). Напишіть, з якими проблемами при заповненні декларації Ви зіткнулись).
2. Підготуйте таблицю, в якій проілюструйте, за якими ознаками відрізняється моніторинг способу життя декларантів від перевірки декларації та від негласних слідчих дій.

Питання для обговорення під час семінару по темі 4:

1. Назвіть список способів, якими ви перевіряли би на добросовісність поліцейських, які обіймають посади слідчих, оперативних працівників, керівників слідчих та оперативно-розшукових підрозділів (крім провокації неправомірної вигоди).
2. Ви маєте намір посісти посаду судді, слідчого або прокурора – на вибір. Які документи Вам треба подати на конкурс? Де і як Ви ці документи будете отримувати? З якими складнощами Ви можете зіткнутися?
3. Вам доручено провести моніторинг способу життя заступника міністра. Яким буде Ваш план проведення моніторингу?
4. Подумайте, чи є наявні права і гарантії викривачів достатніми та дієвими?

Література

- 👁️ Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Лемєнов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сівєрс, М. Хавронюк, В. Чумак] ; За заг. ред. М. Хавронюка. К. : Мишалов Д. В., 2021. 239 с. <https://pravo.org.ua/books/alternatyvnyj-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennya-derzhavnoyi-antikoruptsiynoi-polityky-3/>
- 👁️ Богуславец М. 257 законопроектів с коррупционными рисками за 2 года работы Верховной Рады. Рейтинг их авторов: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2021/07/21/7301210/>
- 👁️ Бугайчук К.Л., Беспалова О.І. Запобігання конфлікту інтересів в діяльності осіб уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування: наук.-метод. рек. Х.: Харк. нац. ун-т. внутр. справ, 2016. 41 с.: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1883/Zapobihannia%20konfliktu%20interesiv%20v%20dijalnosti%20osib%20upovnovazhenykh%20na%20vykonannia%20funktsii%20derzhavy%20ta%20mistsevoho%20samovriaduvannia%20%20nauk.-metod.%20Rek_Buhaichuk_Bezpalova_2016.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- 👁️ Дослідження моніторингу способу життя суб'єктів декларування як заходу фінансо-вого контролю. Київ, 2021. 54 с.
- 👁️ Контроль фінансів політичних партій від А до Я. Досвід Латвії. Рига-Київ, Transparency International Ukraine, 2016 р.: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/12/dosvid-latvii_wiew.pdf
- 👁️ Кріммер Р., Львова О., Селянко Ю. Потенціал застосування новітніх інформаційних технологій у посиленні антикорупційних журналістських розслідувань в Україні. К., 2015.
- 👁️ Перевірка публічних службовців на добросовісність : аналіт. огляд / [Стрільцов О.М., Костюк В.Л., Гаврилюк Л.В. та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 88 с.
- 👁️ Рівчаченко С.В. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 195 с.
- 👁️ Сердюк К. Антикорупційна експертиза в Україні: чи є сенс у її проведенні? https://lb.ua/blog/cplr/497389_antikoruptsiyna_ekspertiza.html
- 👁️ Хавронюк М. Методологія проведення громадської антикорупційної експертизи (2016): https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/14587235922012_gromad-antikorup-expert-havronuk.pdf

ТЕМА 5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ПОКАРАННЯ (СТЯГНЕННЯ) ЗА КОРУПЦІЙНІ ТА ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ ПРАВOPOPУШЕННЯ

План:

- 🕒 Особливості застосування щодо корупційних злочинів окремих положень Загальної частини Кримінального кодексу України.
- 🕒 Застосування заохочувальних та квазі-заходів кримінальної відповідальності у разі вчинення корупційних злочинів.
- 🕒 Санкції за корупційні злочини.
- 🕒 Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, що застосовуються у разі вчинення корупційних злочинів фізичними особами.
- 🕒 Окремі питання кримінального провадження у справах про корупційні правопорушення.
- 🕒 Корупційні та квазі-корупційні злочини.
- 🕒 Злочини, пов'язані з корупцією.
- 🕒 Відповідальність за незаконне збагачення.
- 🕒 Окремі питання Загальної і Процедурної частин Кодексу України про адміністративні правопорушення у контексті відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.
- 🕒 Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.
- 🕒 Проблеми дисциплінарної відповідальності за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією

Домашнє завдання по темі 5 (письмово, одне на вибір):

1. Навчіться користуватися Єдиним державним реєстром судових рішень: <https://reyestr.court.gov.ua/> Знайдіть у ньому вирок суду про засудження особи за корупційний злочин. Чи не був цей вирок змінений або скасований апеляційним чи касаційним судом? Якщо так, що з яких причин?
2. Складіть список статей (частин статей) КК України і КУпАП, які передбачають відповідальність за порушення антикорупційних вимог фінансового контролю. Поясніть, у чому полягає відмінність між складами цих порушень?
3. Самостійно знайдіть та проаналізуйте статистичні дані за 2024 рік щодо корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, розміщені на вебсайтах Офісу Генерального прокурора (<https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika/>), МВС (<https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika/>) і Судової влади (https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Питання для обговорення під час семінару по темі 5:

1. Які кримінальні правопорушення є корупційними? За якими ознаками ви відносите кримінальні правопорушення до корупційних кримінальних правопорушень?
2. Чому переліки корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень, що містяться у ст. 45 КК України, не узгоджуються з визначеннями корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, передбаченими у ст. 1 Закону «Про запобігання корупції»?
3. Прочитайте статті 28–36 Закону «Про запобігання корупції» і статтю 172-7 КУпАП. У яких випадках відповідна особа зобов'язана повідомляти про наявність у неї реального конфлікту інтересів?
4. Прочитайте один підрозділ (на свій вибір) розділу 2 Узагальнення судової практики у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (статті 172-4 172-9 КУпАП) (<https://pravo.org.ua/img/books/files/1568817689cplr.%20consolidated%20judicial%20practice%20on%20administrative%20offenses%20related%20to%20corruption.pdf>). Подумайте про складнощі правової кваліфікації відповідних правопорушень.

Література

- 👁️ Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Лемєнов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сівєрс, М. Хавронюк, В. Чумак] ; За заг. ред. М. Хавронюка. К. : Мишалов Д. В., 2021. 239 с. <https://pravo.org.ua/books/alternatyvnyj-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennya-derzhavnoyi-antikoruptsijnoyi-polityky-3/>
- 👁️ Більше половини вироків топ-посадовцям за корупцію у 2021 році були виправдувальними: <https://nashigroshi.org/2021/07/22/bil-shepolovyny-vyrokiv-top-posadovtsiam-za-koruptsiu-u-2021-rotsi-buly-vypravduvalnymy/?fbclid=IwAR1ZNfEXaXPhn2y0szxvs8Q-eJP-AiA0hChrtDFd7yB25COFWPr9JW6w6Mk>
- 👁️ Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції : монографія / О. С. Бондаренко. Суми : Сумський державний університет, 2021. 472 с.
- 👁️ Вознюк А.А. Корупційні кримінальні правопорушення: концептуальні проблеми в контексті реформування кримінального законодавства України // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 2 [20]
- 👁️ Дослідження корупції : теоретичні та концептуальні засади. Антологія. К.: Дух і Літера, 2021. 664 с.
- 👁️ Задоя К., Хавронюк М. Узагальнення проблем застосування законодавства, що встановлює відповідальність за корупційні злочини. К., 2019: <https://www.pravo.org.ua/ua/news/20873977-uzagalnennya-problem-zastosuvannya-zakonodavstva,-scho-vstanovlyue-vidpovidalnist-za-koruptsiyni-zlochiny>
- 👁️ Задоя К., Хавронюк М. Висновок щодо стану імплементації положень міжнародних антикорупційних конвенцій у законодавство України в аспекті кримінальної відповідальності за корупційні злочини. К., 2019: <https://pravo.org.ua/ua/news/20873975-visnovok-schodo-stanu-implementatsiyi-pologeen-migenarodnih-antikoruptsiynih-konventsiy-u-zakonodavstvo-ukrayini-v-aspekti-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-za-koruptsiyni-zlochiny>
- 👁️ Задоя К., Хавронюк М. Звіт за результатами аналізу проблеми недоторканності народних депутатів України. К., 2019: <https://www.pravo.org.ua/ua/news/20873954-opublikovano-zvit-za-rezultatami-analizu-problemi-nedotorkannosti-narodnih-deputativ-ukrayini>
- 👁️ Злочини проти власності: науково-практичний коментар Кримінального кодексу України і методика розслідування / За ред. М. І. Хавронюка. К. : ВД «Дакор», 2017. 448 с.
- 👁️ Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка. К. : Москаленко О. М., 2019. 464 с. http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1554194515schemsofcorrupti_on_web.pdf
- 👁️ Марін О. Відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг : Навчальний посібник / О. Марін. К. : ВД «Дакор», 2021. 272с.
- 👁️ Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 582 с.
- 👁️ Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / За ред. М. І. Хавронюка. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : ВД «Дакор», 2017. 496 с.
- 👁️ Протидія корупційній злочинності в Україні: навч. посібник / [Дмитрик Ю.І., Йосифович Д.І., Красницький І.В., Мельник С.І., Пряхін Є.В., Якімова С.В.]; за заг. ред. І. В. Красницького. Львів : Львівський держ. ун-т внутрішніх справ, 2010. 308 с.
- 👁️ Судова практика в справах про злочини в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: окремі тенденції, проблеми та перспективи вдосконалення / За ред. К.П. Задоя. К., 2014. 136 с.
- 👁️ Хавронюк М.І. Цифри (НЕ) брешуть, або боротьба з корупцією за даними статистики: <https://pravo.org.ua/blogs/strong-tsyfry-ne-breshut-abo-borotba-z-koruptsiyeyu-zadanymy-statystyky-strong/>
- 👁️ Хавронюк М. Дисциплінарна відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення (законодавство, практика, пропозиції). Київ, 2024. URL: <https://pravo.org.ua/books/distsiplinarna-vidpovidalnistza-koruptsiyni-ta-pov-yazani-z-koruptsiyeyupravoporushennya-zakonodavstvo-praktikapropozitsiyi-2/>
- 👁️ Шестопалова Л. Відмежування корупційних правопорушень від правопорушень, пов'язаних із корупцією // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 5. С. 193–197.

ТЕМА 6. МЕХАНІЗМИ ПОВЕРНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ АКТИВІВ

План:

- ▶ Міжнародні стандарти повернення корупційних активів.
- ▶ Способи повернення корупційних активів.
- ▶ Поняття корупційних активів та необґрунтованих активів за українським законодавством.
- ▶ Українські інструменти конфіскації необґрунтованих активів (цивільна конфіскація).
- ▶ Відмінність цивільної конфіскації від відповідальності за незаконне збагачення.
- ▶ Відмінність цивільної конфіскації від відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів.
- ▶ Нові інструменти конфіскації корупційних активів.

Домашнє завдання по темі 6 (письмово, одне на вибір):

1. Проаналізуйте рішення ВАКС (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100759781>) щодо визнання необґрунтованими активів народного депутата України М. Волинця та стягнення їх в дохід держави. Чи погоджуєтесь Ви з висновком, до якого прийшов суд? Обґрунтуйте свою думку.
2. Складіть таблицю, в лівій колонці якої вкажіть перелік ознак, а в трьох інших – відповідність цим ознакам підстав: а) визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави (ст. 290 ЦПК України), б) відповідальності за незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України), в) відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК України), г) відповідальності за придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198 КК України).

Питання для обговорення під час семінару по темі 6:

1. Які світовому досвіду відомі способи повернення корупційних активів?
2. Прочитайте особливі думки суддів Конституційного Суду України щодо рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 р. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#Text>). Як ви вважаєте, чому це рішення стало можливим?
3. Опишіть недоліки законодавчого регулювання української моделі цивільної конфіскації необґрунтованих активів.

Література

- 👁 Dornbierer, A., 2021. Illicit Enrichment: A Guide to Laws Targeting Unexplained Wealth. https://learn.baselgovernance.org/pluginfile.php/51644/mod_resource/content/8/Illicit_Enrichment_Main-Text-PDF-pages.pdf
- 👁 Хутор Т.М. Цивільна конфіскація необґрунтованих активів крізь призму захисту права власності. Київ: ТОВ РЕД ЗЕТ, 2020. 40 с.
- 👁 Хутор Т. М. Стягнення активів у дохід держави в результаті визнання їх необґрунтованими: прихований вид покарання? / Хутор Т. М.// Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2021. Т. 7. С. 61-70.
- 👁 Вороніжський Я.В. Удосконалення інституту визнання необґрунтованими активів/ Вороніжський Я.В.// - Юридичний науковий електронний журнал - http://lsej.org.ua/9_2022/30.pdf
- 👁 Щодо питань NCB – ряд досліджень і публікацій StaR (англ/рос). <https://star.worldbank.org/resources>
- 👁 Информация о проблемах, успешных видах практики и извлеченных уроках, а также о процедурах конфискации доходов от коррупции без вынесения приговора в рамках уголовного производства, полученная от государств-участников, реализовавших такие меры в соответствии с подпунктом (с) пункта 1 статьи 54 Конвенции. 2021: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V21/049/81/PDF/V2104981.pdf?OpenElement>
- 👁 Шостко О. Ю. Конфіскація майна як ефективна стратегія протидії найбільш небезпечним злочинам / О. Ю. Шостко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). Київ, 2007. Вип. 16. С. 220–230. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17199/1/Shostko_220-230.pdf
- 👁 Annex II Proving illicit enrichment using financial investigation and Source and Application of Funds analysis: https://learn.baselgovernance.org/pluginfile.php/59289/mod_resource/content/1/Illicit_Enrichment_Annex_2-PAGES.pdf
- 👁 Analysing a suspect’s financial affairs in a corruption case: <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2021-07/QG21%20Source%20and%20Application.pdf>
- 👁 Як працює цивільна конфіскація: записати майно на родичів більше не вийде, його все одно зможуть забрати – <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/01/2/7382814/>
- 👁 Venice Commission: Amicus curiae brief for the constitutional court of Armenia on certain questions relating to the law on the forfeiture of assets of illicit origin, December 2022 - [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)048-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)048-e)
- 👁 Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union
- 👁 European Commission, Proposal for a Directive Of The European Parliament And Of The Council on asset recovery and confiscation, COM/2022/245 final, 25 May 2022.
- 👁 European Commission, Asset recovery and confiscation: Ensuring that crime does not pay, June 2020 - https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-06/20200602_com-2020-217-commission-report_en.pdf
- 👁 European Commission, Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union, Staff Working Document, April 2019 - <https://db.europol.europa.eu/db/en/doc/3205.pdf>
- 👁 European Commission, Inception Impact Assessment: Fighting organised crime – freezing and confiscating the proceeds of crime, March 2021 - https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12725-Fighting-organised-crime-freezing-and-confiscating-the-proceeds-of-crime_en
- 👁 European Commission, Study on freezing, confiscation and asset recovery : what works, what does not work : country chapters, 2022 - <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b0fd1427-7292-11ec-9136-01aa75ed71a1>

ТЕМА 7. ФОРМУВАННЯ НЕГАТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ. УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ І БІЗНЕСУ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ

План:

- ⦿ Обізнаність громадян, бізнесу та чиновників щодо явища корупції, її суспільної шкоди та персональної відповідальності, методів боротьби з нею.
- ⦿ Інформаційно-просвітницькі кампанії для населення.
- ⦿ Запровадження культури повідомлення про факти вчинення корупційних правопорушень. Викривачі корупції та їх правовий захист.
- ⦿ Участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції.
- ⦿ Громадська антикорупційна експертиза.
- ⦿ Запобігання корупції у приватній сфері. Роль бізнес-середовища та Установи бізнес-омбудсмена у запобіганні корупції.
- ⦿ Запровадження антикорупційних стимулів.
- ⦿ Звітування. Оцінка результатів.
- ⦿ Вплив міжнародного фактору на запобігання корупції в Україні.

Домашнє завдання по темі 7 (письмово, на вибір):

Опишіть, що Вам відомо щодо явища корупції, її суспільної шкоди, методів боротьби з нею в будь-якій з цих сфер (на Ваш вибір):

- ▷ Митниця (для суб'єктів господарювання чи фізичних осіб, що не є ФОП) (митний контроль, оформлення митних документів тощо)
- ▷ Прикордонний контроль і пропуск через державний кордон (у т.ч. дотримання міграційного законодавства), крім митного контролю
- ▷ Діяльність патрульної поліції
- ▷ Інша діяльність органів правопорядку (Національна поліція, СБУ, прокуратура) із забезпечення законності та правопорядку, проведення досудового розслідування (крім діяльності патрульної поліції, сервісних центрів МВС)
- ▷ Судова система (у т.ч. виконання судових рішень)
- ▷ Публічні закупівлі для потреб оборони і нацбезпеки, модернізація військової техніки, торгівля зброєю
- ▷ Військова сфера (використання та розпорядження нерухомим майном і землями, паливно-мастильними матеріалами, забезпечення військовослужбовців житлом, питання призову, просування військовослужбовців по службі)
- ▷ Приватизація підприємств
- ▷ Управління державними підприємствами та іншими господарськими товариствами з часткою держави більше 50% (непрозоре призначення керівництва, привласнення, розтрата або заволодіння майном тощо)
- ▷ Управління комунальним майном (надання в оренду, контроль використання)
- ▷ Утримання та використання комунального громадського транспорту
- ▷ Закупівлі робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг державного та місцевого значення
- ▷ Закупівлі робіт і послуг з реалізації інших великих інфраструктурних проектів (модернізація авіаційної, залізничної, портової інфраструктури, реконструкція закладів соціальної сфери тощо)
- ▷ Земельні відносини, землеустрій (безоплатна приватизація, розробка та затвердження інших проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок тощо)
- ▷ Лісове господарство (заготівля і реалізація деревини, лісовідтворення)

- ▷ Надання дозволів та видобування корисних копалин (нафта, газ, вугілля, бурштин, граніт, пісок тощо)
- ▷ Використання інших природних ресурсів (мисливське, рибне, водне господарство)
- ▷ Послуги з підключення та обслуговування систем електро-, газо-, тепло-, водопостачання та каналізації, крім послуг, пов'язаних з поточними розрахунками
- ▷ Нарахування і стягнення податкових та інших обов'язкових платежів
- ▷ Архітектурно-будівельний контроль
- ▷ Контроль і нагляд за підприємницькою діяльністю (Екоінспекція, Держпродспоживслужба, пожежний нагляд, сертифікація, стандартизація, метрологія тощо)
- ▷ Діяльність Антимонопольного комітету України
- ▷ Вищі навчальні заклади
- ▷ Початкова та середня школа
- ▷ Комунальні дитячі садочки
- ▷ Державна та комунальна медицина (медичні послуги)
- ▷ Закупівля медичного обладнання та лікарських засобів
- ▷ Державне регулювання та контроль у сфері публічних закупівель (моніторинг та перевірка закупівель, контроль фінансових та господарських операцій)
- ▷ Соціальні послуги та допомоги (оформлення, виплати) різним категоріям громадян, у т.ч. внутрішньо переміщеним особам
- ▷ Діяльність центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) (реєстрація місця проживання, актів громадянського стану, оформлення права власності на нерухомість, видача паспортних та інших документів, довідок, реєстрація бізнесу тощо)
- ▷ Діяльність сервісних центрів МВС (отримання посвідчення водія, реєстрація та експлуатація транспортного засобу, номерних знаків тощо)
- ▷ Надання адміністративних послуг, крім тих, що надаються через центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) та сервісні центри МВС

Питання для обговорення під час семінару по темі 7:

1. Які антикорупційні стимули, на Вашу думку, необхідно запровадити в Україні та чому?
2. Прочитайте результати громадського моніторингу стану імплементації Україною Конвенції ООН проти корупції (одну статтю на вибір): <https://monitoring.izi.institute/main> Визначте, як змінився стан імплементації в обраній сфері станом на зараз.
3. Ознайомтеся з Директивою Європейського Парламенту та Ради щодо захисту осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу, від 16 квітня 2019 р. На основі порівняння зі статтями 53–53-9 Закону «Про запобігання корупції» складіть приблизний список відмінностей.
4. Прочитайте статтю 55 Закону «Про запобігання корупції». Поясніть, за якими ознаками громадська антикорупційна експертиза відрізняється від офіційної?
5. Прочитайте частину 3 статті 14 Закону «Про запобігання корупції». Поясніть, що означають слова: «здійснювати моніторинг ефективності реалізації Національним агентством його повноважень»? «аналізувати ситуацію із забезпеченням незалежності Національного агентства»? «брати участь у розробленні антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання»? «брати участь у розробленні проектів нормативно-правових актів Національного агентства та готувати висновки щодо них»?
6. Опишіть найбільш успішну, на Вашу думку, інформаційну кампанію щодо формування негативного ставлення населення до корупції.
7. Визначте, як змінився громадський контроль за діяльністю правоохоронних органів в умовах воєнного стану?

Література

- 👁️ Активізм 2021: моніторингова доповідь щодо переслідувань активістів і правозахисників на підконтрольній уряду території України (січень-березень 2021 року) / О. Виноградова, А. Москвичова, Т. Печончик, Л. Янкіна. Київ: ZMINA, 2021. 56 с.
- 👁️ Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Лемєнов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сіверс, М. Хавронюк, В. Чумак] ; За заг. ред. М. Хавронюка. К. : Мишалов Д. В., 2021. 239 с. <https://pravo.org.ua/books/alternatyvnyj-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennya-derzhavnoyi-antykoryptsijnoyi-polityky-3/>
- 👁️ Ли Куан Ю. Сингапурская история: из «третьего» мира в «первый» (1965–2000) // <https://mybook.ru/author/li-yu/singapurskaya-istoriya-iz-tretego-mira-v-pervyj/read/>
- 👁️ Паралельний звіт громадянського суспільства з стану імплементації Україною Конвенції ООН проти корупції. 01/2022. Інститут законодавчих ідей: <https://monitoring.izi.institute/main>
- 👁️ Деркач С., Карпова О., Леончук О., Луцик В. Практичний посібник щодо роботи з викривачами для уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. К., НАЗК. 2021^ <https://wiki.nazk.gov.ua/category/vykryvachi-koruptsiyi/praktychnyj-posibnyk-shhodo-roboty-z-vykryvachamy-dlya-upovnovazhenyh-pidrozdiliv-upovnovazhenyh-osib-z-pytan-zapobigannya-ta-vyavlennya-koruptsiyi/>
- 👁️ Становище правозахисників та громадських активістів в Україні у 2021 році: моніторингово-аналітична доповідь / А. Москвичова, Т. Печончик, Л. Янкіна; Центр прав людини ZMINA. Київ, 2022. 172 с.: https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/02/stateofhumanrightsdefenders2021_reportua_web5.pdf
- 👁️ Хавронюк М. Чому не можна ображати громадськість? <https://pravo.org.ua/blogs/chomu-ne-mozhna-obrazhaty-gromadskist/>

ЛЕКТОРИ КУРСУ

Микола Хавронюк —

український правознавець-кримінолог. Доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінального права та кримінально-процесуального права правничого факультету Національного університету «Києво-Могилянська академія», директор з наукового розвитку і член правління Центру політико-правових реформ. Автор та співавтор близько 50 монографій, підручників, навчальних посібників і коментарів до законів, понад 300 наукових і понад 100 публіцистичних статей.

Член Науково-консультативної ради при Конституційному Суді України (з 2019). Член Національної ради з питань антикорупційної політики при Президентові України (з 2015). Член Комісії з питань правової реформи при Президентові України, заступник голови робочої групи з питань розвитку кримінального права (з 2019).

Експерт Управління з наркотиків і злочинності ООН, експерт Ради Європи, експерт Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), експерт Програми USAID реформування сектору юстиції «Нове правосуддя».

Співавтор багатьох проектів законів України з питань кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного і конституційного права.

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%B%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

Тетяна Хутор —

PhD researcher з права за темою «Цивільна конфіскація необґрунтованих активів». Випускниця закордонних програм (Ceeli Institute of Prague [Czech Republic], Georgetown University, Washington DC (USA) та сертифікованим спеціалістом з питань запобігання корупції (ACREC). Останні 6 років займається розробкою та аналізом законодавства. У 2016 року очолила Раду громадських експертиз при Комітеті Верховної Ради з питань запобігання і протидії корупції. Протягом 2 років очолювала законодавчий офіс Голови Комітету ВРУ з питань запобігання і протидії корупції та мала досвід роботи в законодавчому офісі сенатора (Massachusetts State House, USA, Boston) в межах Professional Fellowship Program. Є співавторкою законопроектів про антикорупційні суди, незаконне збагачення, обмеження депутатської недоторканності та інших. З 2017 року є Головою та керівником аналітичного напрямку (антикорупційна експертиза законопроектів та policy-аналіз) Інституту законодавчих ідей. Розробниця як громадських, так і державних методологій з проведення антикорупційної експертизи проектів законодавства. Авторка посібників та навчальних матеріалів з проведення антикорупційної експертизи. Залучена експертка міжнародних організацій. Викладачка освітніх програм у сфері антикорупційного законодавства, парламентських процедур, адвокації та інструментів антикорупційної експертизи.

#acrecstudy

Київ